

- (15) Cfr. Archivo Municipal de Béjar: *Libro de Actas de sesiones y acuerdos del Ayuntamiento de Béjar correspondiente a 1883*, sesión de 7-IX-1883.
- (16) Cfr. Archivo Municipal de Béjar: *Libro de Actas de sesiones y acuerdos del Ayuntamiento de Béjar correspondiente a 1884*, sesión de 23-IX-1884.
- (17) Cfr. *El Fomento* –diario de Salamanca– 20-VI-1888.
- (18) Cfr. Archivo Municipal de Béjar: *Libro de Actas de sesiones y acuerdos del Ayuntamiento de Béjar correspondiente a 1893* sesión de 6-VI-1893.
- (19) Cfr. Vicens Vives, J.: *Historia de España y América*, Barcelona, Vicens Vives, 1977 (2^a), vol V. pág. 194.

FORMACIÓ PROFESSIONAL AGRÀRIA: IDEES DE DOLORS MONCERDA

Núria Borrell Felip

Dolors Moncerdà i Vidal va néixer a Barcelona el 10 de juliol de 1845 i va morir a Sarrià el 31 de març de 1919. El seu pare tenia un taller d'enquadernació on es reunien, formant un petit cenacle literari, els principals intel·lectuals barcelonins de l'època. L'ambient familiar va afavorir els seus ja naturals dots intel·lectuals i així als catorze anys va poder publicar en el diari "El Telégrafo" la seva primera poesia.

És en 1875 quan inicià la seva producció en llengua catalana i va participar moltes vegades en els Jocs Florals, dels quals va obtenir més de 50 premis, al mateix temps que col·laborava en diverses revistes, tals com: "La Renaixença", "Lo Gay Saber", "La Il·lustració Catalana" i "Feminal", etc.

Com a producció dramàtica va compondre tres obres: "Sembrad y cogereis" (1874), "Teresa" (1875) i "Amor Mana" (publicada després de la seva mort).

Però el gènere que trobà més apte per a educar i exercir un apostolat moral sobre els seus contemporanis fou la novel·la. És autora de "La Montserrat" (1883), "La Família Asparó" (1900), "La Fabricanta" (1904), "Del Món" (1909), "La Quitèria" (1913), "Maria Glòria" (1919) i "Buscant una ànima" (publicada després de la seva mort).

La seva faceta d'escriptora social s'intensifica des de 1880 en articles, poesies, novel·les i conferències, recopilant posteriorment les coses més significatives en dues obres: "Estudi Feminista" (1910) i "Tasques socials" (1916).

La seva missió era "escriure per a la dona, i que els meus escrits poguessin ser-li d'alguna utilitat moral i material" (1). És per això que en tots els seus escrits i conferències hi respira el sentit, altament pedagògic, d'inquietar a les persones amb intel·ligència i amor a ser millors.

Fou una representant del moviment feminista. Volia obtenir la regeneració de la dona, la valoració equiparada del seu treball i del seu destí social transcendent i alliberar-la dels sentiments ancestrals, que en el seu temps impedièren d'igualar-la als homes. El feminisme regenerador per mitjà del treball, la religió i la justícia tenen en ella una de les seves més insignes representants tant en el camp teòric com pràctic.

Una faceta poc coneguda d'ella és la d'educadora en un sentit ampli i sens dubte en totes les seves obres s'hi observa un desig fortament sentit: la perfecció social per l'educació i la justícia.

Es va preocupar del valor formatiu del joc (2), de les cançons (3) i poesies en la infància (4), del paper de la mare com educadora (5), de l'educació social (6), de la instrucció i matèries femenines (7), de la llengua materna, de l'ensenyança verbalista i comprensiva (8), de l'educació prematrimonial de les noies (9), etc. etc.

Va intervenir en el Congrés de Primer Ensenyament que es va celebrar a Barcelona l'any 1909, amb el carnet de congressista nº 681.

Les seves principals idees pedagògiques es poden agrupar entorn als següents epígrafs:

- a) pedagogia familiar: la mare educadora i consells per a educar els fills.
- b) educació i instrucció escolar;
- c) preparació de la noia per aconseguir amb qualsevol dels estats de la vida adulta: soltera, casada i vídua;
- d) educació social;
- e) fonaments religiosos de l'educació;
- f) matèries femenines d'educació rural.

MATÈRIES D'EDUCACIÓ RURAL

Dolors Moncerdà es va ocupar amb sol·licitud de l'educació de la dona rural, va estudiar i es va adonar del progrés que el feminisme havia anat implantant a Anglaterra, França, etc. amb les anomenades escoles "menàgeres" (10) i és per això que en els articles dedicats a les dones del camp els hi presenta quasi un pla d'ensenyances a fi que aquestes noies sense abandonar la seva masia tinguin un mitjà de vida i no creguin reduïdes les seves possibilitats de guanyar-se el manteniment a la fàbrica o davant d'una màquina de cosir.

Els hi recorda que: “Els Llibres Sants, al parlar de la dona forta, no ens diuen que fos sàbia per aver escrit obres, ni per ésser entesa en ciències de cap mena, sinó per ésser sàbia en ben obrar, en les feines de la casa, en l'ordre i disposició del treball i en estimar al pròxim com a si mateixa” (11).

En relació als estudis proposa que “després de... lectura, escriptura, comptes, urbanitat... s'hauria de donar la preferència a tot el que constitueix l'ensenyança de les escoles menàgers. fer pendre ...gust i art per les feines de la casa pobra, en economia pràctica ... cria d'animals domèstics, dels rusc d'abelles, confecció de formatges, conservació de fruites, etc.” (12). Això “tot fent-li sentir el gust, l'alegria i fins el orgull d'ésser experta governadora del regne en que ha nascut” (13). Però com que a cada regió els productes del camp són diferents i aquests estudis serien interminables proposa: “fer una selecció d'estudis, perquè únicament s'hi cursi la especialització que sigui més convenient a cada comarca i a les aptituds de cada noia” (14).

Així entreveu un rialler futur pensant en la casa de camp regida per una dona experta en tots els coneixements agraris per a benefici material i a més a més amb un esperit cultivat que la fa capaç de tenir cura de l'espòs i dels fills en qualsevol de les seves necessitats. Deixem que parli Dolors Moncerdà:

“La masia catalana ... cal pensar que pot esdevenir regida per una mestressa que... sàpiga aquilatar la valor nutritiva dels aliments, la higiene... la netedat... els guanyes dels animals...; conèixer la classificació de les bones llavors...; els estudis fets a l'escola, la posin en condicions de saber un xic científicament que les atencions que ha d'aplicar a la família, en cas de malaltia i accidents de cops i ferides, com aiximateix la seva influència en la direcció de la educació dels fills...” (15).

Em permeto afirmar que es tracta d'un magnífic pla d'ensenyances agràries que no por estar escrit fa més de mig segle, cal no rebutjar, sinó tot el contrari, caldria comptar amb ell al redactar els nous plans de Formació Professional Agrària.

NOTES

- (1) Estudi Feminista (1910) pàg. 4.
- (2) Influència dels jocs en la infantesa (1882).
- (3) Pròleg per a Les cançons d'infants de Narcisa Freixas (1909).
- (4) “Nit de Reis” i d'altres amb música de Narcisa Freixas, etc.
- (5) La pastera (1910), Estudi Feminista (1910), La educació de les noies (1913), Una lliçó (1918), etc.
- (6) Ocio y trabajo (1864) Discurs... en la 3ª exposició de brodats decoratius (1882), Estudi Feminista (1910), Conferència sobre l'Acció catòlica social (1910), La dona i la instrucció (1910), Discurs en el I Congrés català del treball a domicili (1917), etc.
- (7) Las brujas del siglo XIX (1884), Estudi Feminista (1910), La dona i l'instrucció (1910), La educació de les noies (1913), etc.
- (8) Congrés de primera ensenyansa (manuscrit i sense data).
- (9) Estudi feminista (1910), La dona i el matrimoni (1915), etc.
- (10) El feminisme a Catalunya (1907). Tasques socials, pàg. 88-89.
- (11) La educació de les noies (1913). Tasques socials, pàg. 131.
- (12) El treball en la dona rural (1912). Tasques socials, pàg. 126.
- (13) La educació de les noies (1913). Tasques socials, pàg. 133.
- (14) La mestressa a la masia (1915). Tasques socials, pàg. 198.
- (15) La mestressa a la masia (1915). Tasques socials, pàg. 195.

BIBLIOGRAFIA

Obres de Dolors Moncerdà de Macià

I. EN LLENGUA CASTELLANA

a) Narracions curtes

- 1863 *El ocio y el trabajo*, revista “El eco de Euterpe”, Barcelona 1864, nº 259, pàgs. 153-155.
 1863 *La plegaria de una madre*, revista “Lo Gay Saber”, Barcelona 1879-80, diversos números.
 1864 *El árbol y el hombre*, revista “Eco de Euterpe”, Barcelona 1864, pàg. 176.
 1870 *Gabriela*, revista “El Figurín Artístico”, Barcelona 1882, núms. 2-5.
 1872 *Primaveras y niños*, revista “Eco de Euterpe”, Barcelona 1872, pàgs. 22-23.
 1875 *El milato*, revista “Romea”, Barcelona 1872, núms. 52-55.
 1881 *La maestra rural catalana*, revista “Las mujeres españolas, americanas y lusitanas”, Barcelona 1881, pàgs. 562-588.
 1881 *La viuda*, revista “Las mujeres españolas, americanas y lusitanas” Barcelona 1881, pàgs. 828-833.

b) Comèdia

- 1874 *Sembrad y cojeréis*, Jaime Jepús editor, Madrid 1874.

c) Articles diversos

- 1868 *La contribución de sangre*, diari “La Alianza de los Pueblos”, Barcelona 7-XII-68.
 1869 *La producción de la mujer*, “La Bordadora/Periódico de labores”, juny 1870, pàgs. 91-92.
 1869 *La instrucción en la mujer*, “La Veu de Catalunya” 30-I-1869.
 1882 *Consumatum est*, “La fe”, Madrid 24-V-1882.
 1882 *Las brujas del siglo XIX*, revista “La Ilustración de la Mujer”, 1-III-1884, pàg. 147.

- 1884 *El restablecimiento del divorcio en Francia*, revista "La Ilustración de la Mujer", 23-VI-1884, pàgs. 10-11.
 1893 *La moneda*, "Hoja Dominical", 2-IV-1893.
 1913 *La obra de Federico Ozanam*, revista "Acción Femenina Católica", maig 1913, pàgs. 8-9.
 1918 *Instituto de Cultura y Biblioteca Popular para la Mujer*, "La Vanguardia", 13-III-1918.

d) Poesies

Publicades a les revistes "Eco de Euterpe", "La Ilustración Católica", etc., o en manuscrits.

e) Conferència

Necesidad de que los Hermanos Terciarios hagan propaganda de las vidas compendiadas de los Santos de la Orden Franciscana y de las Hojas Seráficas... – Manuscrit de l'autora. Sense data.

II. EN LLENGUA CATALANA

a) Crítica literària

- 1882 *Impressió de la banda de bastardia* (Obra teatral de Frederic Soler, Còpia manuscrita.
 1894 *Dues paraules sobre el llibre "El Amor cristiano"* escrit per Mn. Josep J. Gatell Pbre. Còpia manuscrita.
 1906 *Comentari al "Ensayo sobre la paz cristiana de la mujer"* per el P. Miquel de Esplugas. Còpia manuscrita.
 1906 *Carta oberta a don Ignasi de L. Rivera i Rovira amb motiu de la publicació del seu volum*. Poesia i Prosa. Còpia manuscrita.
 1908 *Fullejant (Pròleg a les poesies de Na Josepa Massanès)*. Còpia manuscrita.

b) Discursos i Conferències

- 1879 *"Discurs llegit en el saló de Cent de la Casa Consistorial ab motiu de la repartició de premis en lo IV centamen literari del Col·legi Mercantil celebrat en las festas i firas de la Verge de las Mercès de 1879"*. Impremta la Renaixensa, Barcelona 1879.
 1882 *"Discurs llegit en la inauguració de la tercera exposició de brodats decoratius de les senyorettes Gimpera lo dia 31 de maig de 1882 en l'Institut del Foment del Treball Nacional"*. Impremta La Renaixensa, Barcelona 1882.
 1896 *"Discurs llegit a l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre el dia 15 de maig de 1896 amb motiu de la adjudicació dels premis de la Virtut, instituïts per la senyora Vildósola Vda. de Peyra, per honorar la memòria del seu marit"*. Còpia impresa per a la correcció de la prova, 1896.
 1908 *"Discurs llegit en lo solemne acte de la inauguració de la capella del S.S. Sagrament de Sant Pau del Camp i restauració dels claustres"*. Impremta La Hormiga de Oro, Barcelona 1908.
 1909 *"Discurs presidencial en els Jocs Florals celebrats el dia 9 de maig de l'any 1909"*. Còpia manuscrita.
 1910 *"Conferència sobre l'Acció Catòlica social femenina donada en l'Acció social popular de Barcelona lo dia 16 de març de 1910"*. Impremta La Renaixensa 1910.
 1910 *"Conferència á les cosidores inscrites al Patronat pera les obreres de l'agulla la primera temporada de treball, lo dia 17 de juliol de 1910"*.
 1911 *"Quarta conferència a favor del Patronat per les obreres de l'agulla donada a la capella del Palau Episcopal del dia 3 de març de 1911"*. *Tasques socials*, pàgs. 149-162.
 1912 *"Conferència sobre la Lliga de Compradores donada en el Foment del Treball Nacional el dia 22 de febrer de 1912"*. A *Tasques Socials*, pàgs. 163-184.
 1915 *"Conferència: El sentiment religiós en la dona espanyola, en el Curset d'Educació femenina de l'Ateneu Barceloní"*. Revista "Feminal", 1915, pàgs. 117 i següents.
 1915 *"La mestressa a la masia. La d'ahir i la de demà"*, donada a l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre, en la nit del 26 de març de 1915". A *Tasques Socials*, pàgs. 185-201.
 1916 *"Els Vells: Conferència llegida a la vila de Canet de Mar, en la tarda del 24 d'abril de 1916, en la Festa d'Homenatge a la Vellesa"*. A *Tasques Socials*, pàgs. 202-212.
 1917 *"Discurs presidencial llegit en l'acte organitzat en el Museu Social de Barcelona a favor del Patronat per a les obreres de l'Agulla l'any 1917"*. Impremta de la Casa de Caritat, Barcelona 1917.
 1919 *La Influència de l'Home en el camp de les Obres Femenines (Conferència)*. *Blond y Gay editor, Barcelona 1919*.
 1919 A la "Junta de Dames".

c) Biografies necrològiques

- 1888 *Josep Anselm Clavé*. Còpia manuscrita.
 1891 *Dorothea de Chopitea i de Villota viuda de Serra*. Còpia manuscrita.
 1892 *Maria Mendoza de Vives*. Còpia manuscrita.
 1895 *Frederic Soler*. Còpia manuscrita.
 1898 *Victòria Penya d'Amer*. Còpia manuscrita.
 1905 *Josefina Pujol de Collado (Evelio del Monte)*. Còpia manuscrita.
 1906 *Josep Blanch*. Còpia manuscrita i "La Veu de Catalunya" desembre de 1906.
 1907 *Pilar Maspons i Labrós (Maria de Bell.lloch)*. Còpia manuscrita.
 1913 *Dr. Laguarda. Bisbe de Barcelona*. Còpia manuscrita.
 1915 *Biografia de Na M.ª Josepa Massanés*. Impremta de la Casa de Caritat, Barcelona 1915.

d) Articles diversos

- 1881 *"Les Senyores i el lliure-canvi"*, "La Renaixensa" 28-III-1881, pàg. 2034.
 1881 *Impressions de Tona*, "La Renaixensa" 18-III-1881, pàg. 5.536.
 1882 *Les víctimes del treball*, "La Renaixensa" 1882, pàg. 4.870.
 1882 *Influència dels jocs en la infantesa*.

- 1882 *Luxe i felicitat*. Còpia escrita a màquina, arxiu Borrell Macià.
 1882 *La rifa y las casas d'empenyo*, "La Ilustración Popular", 1882 pàg. 5.
 1887 *Impresions de la Cerdanya francesa*, "La Renaixensa" 1887, pàg. 4.929.
 1887 *Font Romeu*, "La Renaixensa" 1887, pàg. 5.211.
 1887 *Puigcerdà*, "La Renaixensa" 1888, pàg. 5.407.
 1889 *Els catalans i l'aprovació de l'article 15 del Còdic Civil* "La Renaixensa" 1889, pàgs. 2.510 i 2.511.
 1889 *La qüestió de beneficència*.
 1892 *Impresions de Marina*, "La Renaixensa" 1892, pàg. 7.246.
 1896 *La calamitat de lo barato*.
 1898 *Feminisme*.
 1900 *L'obra de Bones Lectures*.
 1903 *Lo restabliment de l'altar major de l'església d'Argentona*, "La Veu de Catalunya", 3-VIII-1903.
 1906 *Festa de l'Homenatge*, "La Veu de Catalunya" 21-V-1906.
 1907 *Visió de Reys*, "Diario Administració" Rambla Flores, 26, 5-I-1907.
 1908 *Pròleg poesies Sra. Massanés. Manuscrit de la autora*.
 1911 *La Festa dels Exàmens de Catecisme a Argentona*, fragment de diari 6-IX-1911.
 1911 *Saragoça i Barcelona*, "Hoja Parroquial Ntra. Sra. de la Merced", setembre 1911.
 1918 *Els precursors*, «La Veu de Catalunya» 8-XII-1918.
 1919 *Les Caixetes que han d'omplir els Reis*, "La Veu de Catalunya 4-I-1919.

e) Quadres de costums

- 1882 *Preferències d'un pare*, (traducció) "La Renaixensa Any XII", pàgs. 297-305, 313-321 i 329-337.
 1889 *Recordats de Nadal*, "Il·lustració Catalana", 1909, pàg. 712.
 1890 *El Vel de la Verònica* (traducció).
 1901 *Els Assots* (traducció).
 1909 *Reys y Mares*, "Il·lustració Catalana" 1909, pàg. 11.
 1911 *¡Monja no! ¡Monja no!*, "Il·lustració Catalana" 1911, pàg. 348.
 1911 *Los Reyes*, "Il·lustració Catalana" 1911, pàg. 790.
 1913 *Vells i joves*, "La Veu de Catalunya" 7-XII-1918.
 1918 *Els rellotgets*, "La Novel·la nova" volum IV, Barcelona 1912.
 1918 *Una lliçó*, "Revista catalana", abril 1918, pàgs. 53-58.

f) Novel·les

- La Montserrat*, Impremta La Renaixensa, Barcelona 1893.
 1900 *La Família Asparó*, 2ª edició, impremta La Renaixensa, Barcelona 1900.
 1905 *La Fabricanta*, 2ª edició, Libreria de F. Puig, Barcelona 1904.
 1909 *Del Mon*, Editorial Poliglota, Barcelona 1930.
 1917 *No sempre la culpa és d'ella*, La Novel·la nova, Barcelona 1917.
 1917 *Maria Glòria*, 2ª edició, Editorial Políglota, Barcelona 1928.
Buscant una ànima, 3ª edició, editorial Políglota, Barcelona 1929.

g) Teatre

- 1875 *Teresa o un jorn de prova*, còpia a màquina i una part del manuscrit de l'autora.
Amor mana, editorial Políglota, Barcelona 1930 (juntament amb la 2ª edició de *La Quiteria*) i còpia manuscrita de l'autora).

g) Poesies

- 1888 *Poesies Catalanes*, impremta La Renaixensa, Barcelona 1888.
 1911 *Poesies*, Il·lustració Catalana, Barcelona 1911.
Album de poesies catalanes (des de l'any 1888), manuscrit.

i) Socials

- 1910 *Estudi feminista (orientacions per a la dona catalana)*, Lluís Gili: Llibrater-editor, Barcelona 1910.
 1916 *Tasques socials: recull d'articles, notes rurals i conferències*, Miquel Parera, llibrater, Barcelona 1916.

j) Manuscrits de l'autora

Congrés de primera ensenyansa (esquema per ampliar)

j) Manuscrit de l'autora

Congrés de primera ensenyansa (esquema per ampliar), incomplet i sense data.

La Festa de la entronització del Sagrat Cor de Jesús en la casa de D. Higiní Negra, a Sarrà.

Moltes poesies i esborralls de poesies.